**MARKKINAOIKEUS**
**MARKNADSDOMSTOLEN**

**Lausunto**

24.5.2018 Dnro H 00185/18

Eduskunnan lakivaliokunta

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveyshuollossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 16/2018 vp)

Viite: Lausuntopyyntö 15.5.2018

Kuuleminen: 24.5.2018 klo 9

Lausunto: Markkinaoikeus tarkastelee esitystä siltä osin kuin esityksessä on suoraan markkinaoikeutta koskevia ehdotuksia sekä yleisemmin kilpailuoikeuden näkökulmasta ja muutoksenhaun kannalta. Tiedossa on, että nyt käsiteltävän asiakkaan valinnanvapauslain lisäksi kokonaisuudistukseen sisältyy muitakin, erikseen käsiteltäviä lakiehdotuksia. Erillisen käsittelyn johdosta kokonaisvaikutusten arvioiminen on vaikeaa.

Perustuslakivaliokunta on lausunut esityksestä oikeusturvan ja muutoksenhaun kannalta (PeVL 26/2017 s. 68-72.) Perustuslakivaliokunnan arviot ovat varteenotettavia.

Muutoksenhausta säädetään esityksen 83 §:ssä. Markkinaoikeus ei ole tässä valitustuomioistuin, vaan hallinto-oikeudet. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että säännös ja sen perustelut eivät ole riittävän yksiselitteiset, eivätkä kerro, millaisesta päätöksestä voi valittaa. Valittaa voi muun muassa asiakasseteliä ja henkilökohtaista budjettia koskevista päätöksistä. Nämä päätökset saattavat perustua hoitavan lääkärin diagnoosiin ja hoitotarvearvioon. Pitäisi olla täysin selvää, että lääkärin hoitopäätöstä ei voi saattaa tuomioistuimen arvioitavaksi: tuomari ei lääkäriä paremmin pysty arvioimaan hoitotarvetta.

Esityksessä ehdotetaan, että valinnanvapauslain tarkoittamaa palveluntuottajaa pidetään kuluttajansuojalain tarkoittamana elinkeinonharjoittajana. (53 §). Näin kaikki palveluntuottajat tulisivat kuluttajansuojalain 2 luvun tarkoittaman markkinointivalvonnan alaisuuteen. Ehdotus on kannatettava.

Hyvän liiketavan arvioinnissa on kaksi rinnakkaista järjestelmää. Kuluttajan näkökulmasta hyvää liiketapaa arvioidaan kuluttajansuojalain säännösten nojalla. Toisaalta elinkeinonharjoittaja voi saattaa toisen elinkeinonharjoittajan

**Markkinaoikeus** Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki, Puhelin 029 564 3300, Faksi 029 564 3314, markkinaoikeus@oikeus.fi, www.markkinaoikeus.fi

**Marknadsdomstolen** Banbyggarvägen 5, 00520 Helsingfors, Telefon 029 564 3300, Fax 029 564 3314, markkinaoikeus@oikeus.fi, www.marknadsdomstolen.fi

liiketavan arvioitavaksi sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (SopMenL) nojalla. Esityksessä ei käsitellä lainkaan, tulisiko valinnanvapauslain tarkoittamat palveluntuottajat rinnastaa elinkeinonharjoittajiin myös SopMenL:n soveltamisen kannalta. SopMenL:n 2a pykälässä säädetään vertailevasta markkinoinnista. Jos sote-alalle tulee toivottua kilpailua, on helppo arvioida, että myös vertailevaa markkinointia ryhdytään käyttämään alalla. Vertailun kohteeksi joutuneella elinkeinonharjoittajalla tulisi olla mahdollisuus saattaa arvioitavaksi, onko palveluntuottajan harjoittama vertaileva markkinointi tapahtunut hyvän liiketavan mukaisesti. Järjestelmän johdonmukaisuus ja kokonaisuus näyttäisi edellyttävän, että valinnanvapauslain tarkoittamat palveluntuottajat rinnastettaisiin elinkeinonharjoittajiin myös SopMenL:n soveltamisen kannalta.

Esityksessä pidetään todennäköisenä, että valinnanvapauslaki vähentäisi hankintalain mukaista hankintamenettelyä ja siihen liittyvää työtä, koska osa nykyisistä ostopalveluista korvautuisi asiakasseteleillä ja henkilökohtaisella budjetilla tehtävillä ostoilla (s.128.). Arvio on rohkea, koska uudistuksen kokonaisvaikutukset eivät ole tiedossa eikä missä määrin uudistuksen tuomia eri vaihtoehtoja tullaan käyttämään. Markkinaoikeuden näkökulmasta käytettävissä olevilla tiedoilla on mahdotonta arvioida uudistuksen vaikutuksia julkisiin hankintoihin.

Myös kilpailuoikeudellisten vaikutusten arvioiminen on vaikeaa. Uudistuksella pyritään lisäämään asiakkaan valinnanvapautta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä lisäämään kilpailua alalla. Esityksessä uskotaan optimistisesti kilpailun kasvuun, kustannusten hillintään ja tehokkuushyötyihin. Varmuutta tällaisesta kehityksestä ei ole. Yhtä hyvin kehitys voi johtaa terveydynhuollon palvelujen keskittymiseen muutamalle suurelle yritykselle ja oligopolisiin markkinoihin. Kaikkien asiakkaiden todellista mahdollisuutta valinnanvapauteen voi epäillä, kun otetaan huomioon alueelliset, koulutukselliset ja taloudelliset erot.

Kimmo Mikkola
Markkinaoikeuden ylituomari